

The Conditions and Development Guidelines for Financial Management Based on Good Governance Principles in Educational Institutions Under the Secondary Educational Service Area Office Phra Nakhon Si Ayutthaya

Methapat Kitthanasatien

Faculty of Education Naresuan University

e-mail: methapate@gmail.com

Received: May 14, 2025

Revised: May 23, 2025

Accepted: May 23, 2025

ABSTRACT

This research aims to study the current state of financial management based on good governance principles in schools under the Secondary Educational Service Area Office of Phra Nakhon Si Ayutthaya and to explore development guidelines for financial management according to these principles in the same schools. The research was conducted in 2 steps: Step 1) Study the financial management based on good governance principles in the mentioned schools. The sample group consisted of 87 school administrators, financial heads, and financial officers. The research tool used was a questionnaire, and data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation statistics. And Step 2) development guidelines for financial management based on good governance principles in schools under the Secondary Educational Service Area Office of Phra Nakhon Si Ayutthaya. Five experts with knowledge and expertise in financial management provided data through interviews, which were analyzed using content analysis.

The research findings revealed that 1) The study on the current state of financial management based on good governance principles in schools under the Secondary Educational Service Area Office of Phra Nakhon Si Ayutthaya found that overall, the average level was high. When considering each aspect, the aspect with the highest average was the

management of treasury funds and deposits, which was at the highest level, followed by the disbursement of funds, which was at a high level. The aspects with the lowest averages were payment and cash custody, both of which were at high levels. And 2) The development guidelines for financial management based on good governance principles in schools under the Secondary Educational Service Area Office of Phra Nakhon Si Ayutthaya found that financial management in schools should adhere to good governance principles, covering the rule of law, morality, transparency, participation, accountability, and value for money. Additionally, the financial management system should be developed into a digital system to increase accuracy, reduce duplication of work, and facilitate practices, allowing for convenient tracking and auditing. The guidelines also suggested promoting participation from all sectors in budget planning and expenditure auditing to build trust and transparency in management. Regular annual training should be provided to teachers and related staff to enhance their knowledge and skills in financial matters, enabling them to understand new regulations and systems related to financial work and reducing operational errors. Furthermore, integrity and accountability should be promoted, and channels should be opened for reporting tips or complaints about corruption cases without revealing names, to enhance.

Keywords: Management, Financial, Good Governance Principles

สภาพและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานการเงิน ตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

เมธาพัฒน์ กิตติธนาเสถียร

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

อีเมล: methapate@gmail.com

วันที่ได้รับบทความครั้งแรก: 14 พฤษภาคม 2568

วันที่แก้ไขบทความ: 23 พฤษภาคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ: 23 พฤษภาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาศึกษา และศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยมีการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าการเงิน และเจ้าหน้าที่การเงิน จำนวนทั้งหมด 87 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และขั้นตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารงานการเงิน จำนวน 5 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการนำเงินส่งคลังและฝากคลัง อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการเบิกเงิน อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการจ่ายเงิน อยู่ในระดับมาก และด้านการเก็บรักษาเงิน อยู่ในระดับมาก และ 2) แนวทางการพัฒนาการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา พบว่า การบริหารงานการเงินในสถานศึกษาควรยึดหลักธรรมาภิบาล โดยครอบคลุมหลักนิติธรรม คุณธรรม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และความคุ้มค่า นอกจากนี้ควรพัฒนาระบบงานการเงินให้เป็น

ระบบดิจิทัล เพื่อเพิ่มความถูกต้องแม่นยำ ลดความซ้ำซ้อนของงาน และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติ สามารถตรวจสอบย้อนหลังได้สะดวก ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพิจารณา แผนการใช้งบประมาณและการตรวจสอบผลการใช้จ่าย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความโปร่งใสในการบริหารจัดการให้มีการอบรมพัฒนาความรู้และทักษะด้านงานการเงิน ให้กับครูและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเป็นประจำทุกปี เพื่อให้เข้าใจระเบียบ ข้อบังคับ และระบบใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานการเงิน และลดข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ต้องส่งเสริมความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และเปิดช่องทางให้สามารถแจ้งเบาะแสหรือร้องเรียนกรณีทุจริตโดยไม่ต้องเปิดเผยชื่อ เพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและความมั่นคงทางจริยธรรม

คำสำคัญ: การบริหารงาน การเงิน หลักธรรมาภิบาล

1. บทนำ

การบริหารงบประมาณของสถานศึกษามีปัญหาอยู่หลายอย่าง เนื่องจากจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามที่กฎระเบียบ ข้อบังคับกำหนดไว้ แต่ในปัจจุบันกลับพบว่า ปัญหาการเบียดบังเวลาราชการเพื่องานอื่น การใช้ทรัพย์สินของทางราชการเพื่อประโยชน์ส่วนตน การใช้ประโยชน์ต่อพวกพ้อง การแสวงหาประโยชน์จากตำแหน่งหน้าที่ และประพฤติมิชอบในการจัดซื้อจัดจ้าง การทุจริตของผู้บริหารสถานศึกษาที่ปลอมชื่อนักเรียนเพื่อโกงงบประมาณมาใช้ส่วนตัว เป็นต้น (Daeng-arun, 2019) โดยปัญหาทุจริตเหล่านี้ถึงแม้จะมีจำนวนไม่มาก แต่ก็ทำให้ราชการเกิดความเสียหาย รวมไปถึงทำให้ประโยชน์ของนักเรียนที่ควรได้รับขาดหายไปจากการทุจริตดังกล่าว ซึ่งการบริหารงานงบประมาณ เป็นกระบวนการดำเนินงานในการหารายได้และการใช้เงินให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษา โดยมีการควบคุมและดำเนินงานทางการเงินตามกฎหมายเกณฑ์ที่ตั้งไว้ มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ (Chitchoat, 2017) และเป็นงานที่ส่งเสริมกิจการงานต่าง ๆ ให้สถานศึกษา สามารถดำเนินงานได้ลุล่วงไปด้วยดี อีกทั้งมีกฎหมายแพ่งเข้ามาเกี่ยวข้องหากมีการกระทำผิดระเบียบ จึงต้องมีรูปแบบการบริหารจัดการที่เป็นระบบถูกต้อง (Kanking, 2017)

หลักธรรมาภิบาลเป็นการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี และเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชนและประชาชน สำนักนายกรัฐมนตรีจึงออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ให้สถานศึกษาของรัฐต้องนำหลักธรรมาภิบาลมาบูรณาการในการบริหารและจัดการการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคลโดยเฉพาะการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาโดยยึดหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักการความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

ดังนั้นงานการเงิน เป็นการจัดทำงานงบประมาณรายรับรายจ่าย การตรวจสอบ และการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินให้เป็นไปอย่างรอบคอบ โดยแต่ละสถานศึกษามีความแตกต่างกันตามบริบท ขึ้นอยู่กับขนาดของสถานศึกษา และความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา แต่ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ก็ตาม ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบต่องานการเงินของสถานศึกษาด้วยกันทั้งนั้น งานการเงินเป็นงานที่สำคัญเนื่องจากเป็นงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับงบประมาณ โดยจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ เช่น ระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการเบิกเงินจากคลัง การรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน และการนำเงินส่งคลัง พ.ศ. 2562 และคู่มือการบัญชีสำหรับหน่วยงานย่อย พ.ศ. 2515 เพื่อให้สามารถบันทึกรายการเกี่ยวกับการเงินให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และสะดวกต่อการควบคุมและตรวจสอบ โดยกำหนดให้มีทะเบียนคุมรายละเอียดต่าง ๆ ประกอบ

แต่ปัจจุบันพบว่า สถานศึกษาเกือบทุกแห่ง โดยเฉพาะสถานศึกษาที่ไม่ใช่หน่วยเบิกหรือสถานศึกษาตั้งแต่ขนาดกลางลงมา ยังขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางด้านการเงินโดยตรง และสถานศึกษาเหล่านี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรอยู่เสมอ (Satiarn-atta, 2020) ทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องในการทำงาน

บุคลากรที่เข้ามาทำงานต่อจำเป็นต้องเริ่มต้นเรียนรู้ใหม่ เนื่องจากเป็นงานที่มักจะทำให้บุคลากรบรรจุใหม่หรือย้ายมาใหม่ปฏิบัติงานดังกล่าว นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการเบียดบังเวลาสอนมาเพื่อปฏิบัติงานการเงิน ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์และขาดประสิทธิภาพ

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เพื่อที่จะได้นำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานด้านงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเป็นไปตามมาตรฐานและระเบียบกฎหมายของทางราชการ โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาอันจะส่งผลดีต่อการบริหารสถานศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

3. การทบทวนวรรณกรรม

Jongdee (2017) สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความเจริญงอกงาม มีความรู้ความสามารถเป็นคนดีของสังคมโดยการจัดแผนยุทธศาสตร์ทางการศึกษาการใช้ทรัพยากร และกระบวนการบริหารที่ สอดคล้องและเหมาะสมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์อย่างแท้จริง

Ministry of Education (2007) ได้ออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พิจารณาดำเนินการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังคณะกรรมการสถานศึกษา โดยกำหนดขอบข่ายและภารกิจการบริหารสถานศึกษา ออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

ซึ่งการบริหารงานการเงินเป็นส่วนหนึ่งของงานงบประมาณ แต่การบริหารงานงบประมาณ มีขอบข่ายของการบริหารงานภายในสถานศึกษาครอบคลุมงาน 7 ด้าน ดังต่อไปนี้ การจัดทำและเสนอของงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบ ติดตามประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารการเงิน การบริหารบัญชี การบริหารพัสดุ และสินทรัพย์

การบริหารจัดการด้านการเงิน มีแนวทางสอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจการบริหาร โดยให้เขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงบประมาณ (Budgeting Entity) และหน่วยบริหารการเงิน (Financial Entity) ให้สถานศึกษาเป็นหน่วยบริหารการเงินที่สามารถกำหนดความต้องการงบประมาณของตนเอง โดยจัดทำงบประมาณผ่านเขตพื้นที่การศึกษา และมีอิสระในการจัดการทรัพย์สินและหารายได้เพิ่มเติมได้มากขึ้น ทั้งนี้มุ่งเน้นให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการช่วยระดมทรัพยากรและการลงทุนจากแหล่งต่าง ๆ โดยมีระบบตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการใช้ทรัพยากรเพื่อความโปร่งใสและความรับผิดชอบอีกด้วย ทั้งนี้การตัดสินใจในทางการเงินจะอยู่ในระดับสถานศึกษาและเขตพื้นที่ศึกษามากที่สุด

กลุ่มตรวจสอบภายใน Office of the Basic Education Commission (2024) ได้กำหนดว่าการควบคุมการเงินของหน่วยงานย่อยที่ไม่ใช่หน่วยเบิก จะต้องปฏิบัติตามคู่มือการบัญชีสำหรับหน่วยงานย่อย พ.ศ. 2515 เป็นระบบที่กระทรวงการคลังกำหนดขึ้น เพื่อให้ปฏิบัติเป็นในแนวทางเดียวกัน ทำให้สะดวกต่อการควบคุม และตรวจสอบได้อย่างถูกต้อง โดยมีขอบข่ายด้านการเงิน ดังนี้ 1) การรับจ่ายเงิน 2) การเก็บรักษาเงิน 3) การควบคุมใบสำคัญรองจ่าย 4) การยืมเงิน 5) การตรวจสอบรับจ่ายประจำวัน 6) การควบคุมใบเสร็จรับเงิน และ 7) การจัดทำรายงานการเงิน ส่วนสถานศึกษาที่เป็นหน่วยเบิก จะมีการควบคุมการเงินตามระบบควบคุมการเงินของหน่วยงานย่อย พ.ศ. 2544 เป็นระบบที่กรมบัญชีกลางกำหนดขึ้น เพื่อให้ทราบฐานะการเงินคงเหลือของสถานศึกษา โดยมีขอบข่ายด้านการเงิน ดังนี้ 1) การรับจ่ายเงิน 2) การเก็บรักษาเงิน 3) การยืมเงิน 4) การตรวจสอบรับจ่ายประจำวัน 5) การควบคุมใบเสร็จรับเงิน 6) การจัดทำรายงานการเงิน

นอกจากนี้ สถานศึกษายังต้องปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการเบิกเงินจากคลัง การรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน และการนำเงินส่งคลัง พ.ศ. 2562 ดังนี้ หมวด 1 ความทั่วไป หมวด 2 การใช้งานระบบ หมวด 3 การเบิกเงิน หมวด 4 การจ่ายเงินของส่วนราชการ หมวด 5 การจ่ายเงินยืมของส่วนราชการ หมวด 6 การรับเงินของส่วนราชการ หมวด 7 การเก็บรักษาเงินของส่วนราชการ หมวด 8 การนำเงินส่งคลังและฝากคลัง หมวด 9 การกักเงินไว้เบิกเหลือในปี หมวด 10 หน่วยงานย่อย และหมวด 11 การควบคุมและตรวจสอบของหน่วยงานผู้เบิกที่เป็นส่วนราชการ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของธรรมาภิบาลมาจากคำว่า ธรรม ซึ่งตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายว่า คุณความดี ความ ยุติธรรม ความถูกต้อง และอภีบาล หมายความว่า บำรุงรักษา ปกครอง ดังนั้น ธรรมาภิบาล ตามศัพท์บัญญัติราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง วิธีการปกครองที่ดี

Office of the Prime Minister (1999) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบสำคัญของหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 หลักการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า เน้นการกำหนดเป็นกรอบแนวทาง ให้แก่หน่วยงานราชการเพื่อถือปฏิบัติ

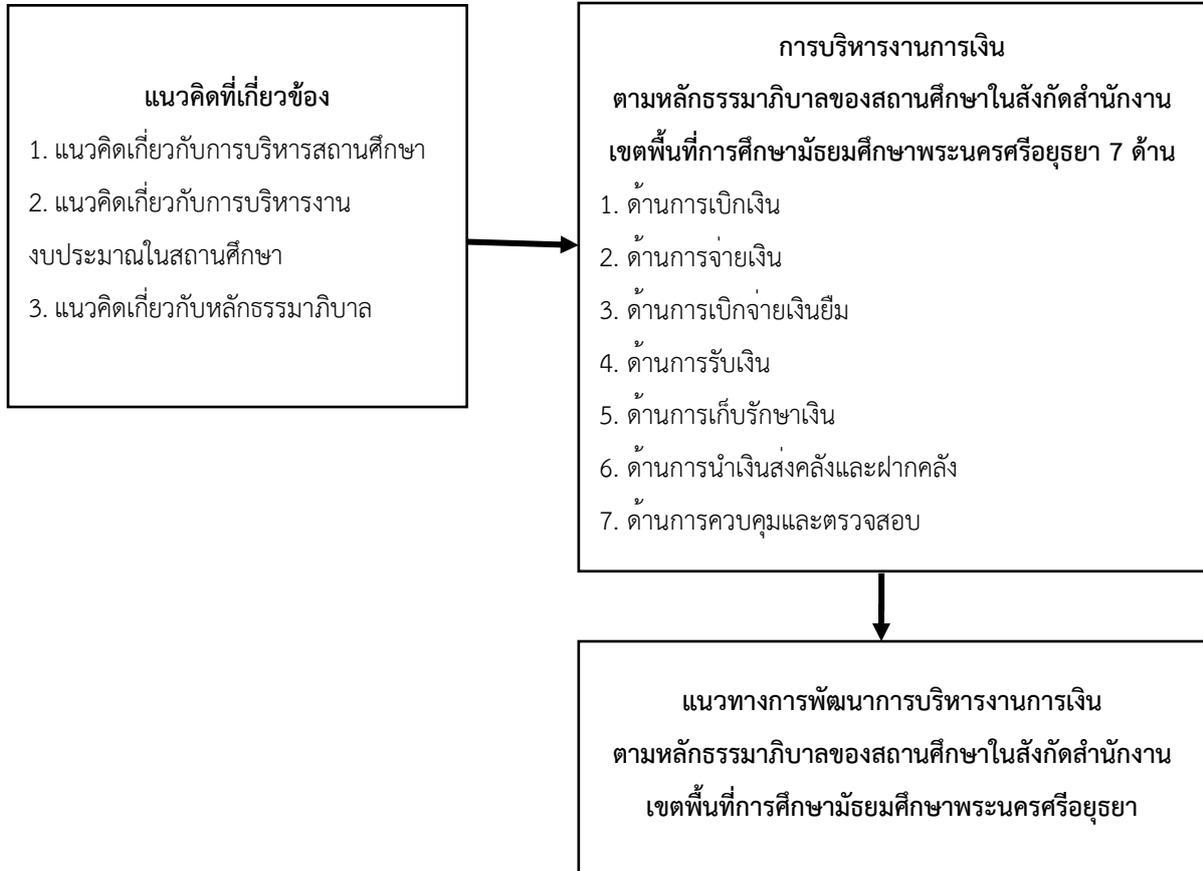
สถานศึกษาของรัฐนั้น ต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งเรียกโดยทั่วไปว่าหลักธรรมาภิบาลมาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคล โดยจะบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารงานนั้นสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารงานด้านการเงิน

Puangthong (2020) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ ด้านที่ 1 การวางแผนงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลจำนวน 10 รายการ ด้านที่ 2 การใช้งบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล จำนวน 10 รายการ ด้านที่ 3 การควบคุมงบประมาณหลักธรรมาภิบาล จำนวน 10 รายการ และด้านที่ 4 การรายงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล จำนวน 10 รายการ และแนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา ทั้ง 4 ด้าน มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติได้จริงสูงกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ยที่กำหนดไว้ที่ 4.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

Satiarn-atta (2020) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนาการดำเนินงานการเงิน บัญชีในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการดำเนินงานการเงิน บัญชีในสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการส่งมอบเอกสารการเงิน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านการรับเงินมีปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย และ 2) แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานการเงิน บัญชีในสถานศึกษาทั้ง 8 ด้าน มีแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานการเงิน บัญชีในสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 แนวทาง ดังนี้แนวทางที่ 1 การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการจากหน่วยงานต้นสังกัด แนวทางที่ 2 การแต่งตั้งผู้ดำเนินงานในส่วนต่าง ๆ อย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร แนวทางที่ 3 ส่งเสริมให้ดำเนินงานศึกษา และถือปฏิบัติตามคู่มือการดำเนินงานหน่วยงานย่อยตามระเบียบอย่างเคร่งครัด แนวทางที่ 4 ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากระเบียบการปฏิบัติงานด้วยตนเอง และแนวทางที่ 5 ส่งเสริมให้ผู้ดำเนินงานมีการประสานความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ

Summa, Klinhom and Phumklom (2023) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการวางแผนงบประมาณ ด้านการตรวจสอบภายใน ด้านการบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ ด้านการจัดระบบการจัดหาวัสดุ ด้านการคำนวณต้นทุนการผลิต ด้านการบริหารสินทรัพย์ และด้านการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน 2) แนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีดังนี้ ด้านการวางแผนงบประมาณ ผู้บริหารควรวางแผนที่ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา ด้านการคำนวณต้นทุนการผลิต ผู้บริหารควรยึดหลักธรรมาภิบาล ด้านการจัดระบบการจัดหาวัสดุ สถานศึกษาควรมีระบบการจัดหาวัสดุเป็นขั้นตอน โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ ด้านการบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ ผู้บริหารควรมีการวางแผนการใช้งบประมาณและจัดสรรงบประมาณโดยการมีส่วนร่วมทั้งบุคลากรและชุมชน ด้านการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน ผู้บริหารควรปฏิบัติตามแนวทางระเบียบพระราชบัญญัติของงานงบประมาณ และการจัดซื้อจัดจ้าง ด้านการบริหารสินทรัพย์ สถานศึกษาควรมีการบำรุงรักษา ดูแล จัดเก็บให้ถูกวิธีครบคลุม เป็นปัจจุบัน และด้านการตรวจสอบภายใน ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมบุคลากรพัฒนาฝีมืออยู่เสมอ

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

5. วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผสมผสานรวมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งเป็น ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 29 คน และรองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 52 คน รวมจำนวน 81 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 1,249 คน รวมทั้งสิ้น 1,330 คน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ปีการศึกษา 2567 ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2567

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลที่ปฏิบัติงานการเงิน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ปีการศึกษา 2567 จากโรงเรียนทั้งหมด 29 โรงเรียน รวมทั้งสิ้นจำนวน 87 คน โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้

1.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียนที่รับผิดชอบกลุ่มบริหารงบประมาณ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 29 คน

1.2.2 หัวหน้าเจ้าหน้าที่การเงิน ได้แก่ ครูหรือบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าเจ้าหน้าที่การเงิน จำนวน 29 คน

1.2.3 เจ้าหน้าที่การเงิน ได้แก่ ครูหรือบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่การเงิน หรือครูหรือบุคลากรทางการศึกษาที่เคยปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่การเงิน จำนวน 29 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม เรื่องสภาพการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือภายใต้กรอบแนวความคิด โดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารสถานศึกษาและการบริหารงานการเงิน ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.67 – 1.00 และได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะเรียบร้อย โดยได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -Coefficient) ของ (Cronbach) ครอนบาค เท่ากับ .867 ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นการตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 สภาพการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 7 ด้าน รวมทั้งสิ้น 50 ข้อ โดยได้แนวคิดมาจากคู่มือการบัญชี เป็นระบบที่กระทรวงการคลังกำหนดขึ้น และระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการเบิกเงินจากคลัง การรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน และการนำเงินส่งคลัง พ.ศ. 2562 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแบบปลายเปิด (Open Questionnaire)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

3.1 ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือจากสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 จัดส่งแบบสอบถามไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 87 ฉบับ พบว่า ได้รับกลับคืนมา จำนวน 87 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00 จากนั้นจึงนำไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์หาสภาพการดำเนินงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ด้วยโปรแกรม SPSS ประกอบด้วยสถิติวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1) ค่าร้อยละ (Percentage) 2) ค่าเฉลี่ยตัวอย่าง (Sample Mean) 3) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

1. **กลุ่มผู้ให้ข้อมูล** เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการดำเนินงานการเงิน จำนวน 5 คน มีเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1.1 เป็นผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการศึกษา

1.2 เป็นบุคลากรอื่นตามมาตรา 38 ค.(2) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านบริหารงานการเงิน กลุ่มบริหารงบประมาณในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานการเงินและสินทรัพย์

1.3 เป็นบุคลากรอื่นตามมาตรา 38 ค.(2) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการตรวจสอบการดำเนินงานการเงิน กลุ่มบริหารงบประมาณในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการหน่วยตรวจสอบภายใน

1.4 เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารงานการเงิน กลุ่มบริหารงบประมาณ

1.5 เป็นรองผู้อำนวยการสถานศึกษา ที่รับผิดชอบกลุ่มบริหารงบประมาณในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารงานการเงิน กลุ่มบริหารงบประมาณ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structure or Guided Interviews) เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการใช้ภาษาและพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ โดยได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะเรียบร้อยแล้ว ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนางานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ถึงผู้ให้ข้อมูลเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

3.2 ผู้วิจัยทำการนัดหมายกับผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล นัดวัน เวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์

3.3 ดำเนินการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาจัดทำข้อมูลและสรุปข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

6. ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 60.92 มีอายุมากกว่า 50 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 34.48 มีวุฒิการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 และมีประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน มากกว่า 10 ปี จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 37.93

2. สภาพการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา แสดงดังตาราง 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์สภาพการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

การบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาล	\bar{x}	S.D.	สภาพการบริหารงาน
ด้านการเบิกเงิน	4.20	0.32	มาก
ด้านการจ่ายเงิน	4.08	0.32	มาก
ด้านการจ่ายเงินยืม	4.12	0.26	มาก
ด้านการรับเงิน	4.13	0.26	มาก
ด้านการเก็บรักษาเงิน	4.08	0.30	มาก
ด้านการนำเงินส่งคลังและฝากคลัง	4.53	0.23	มากที่สุด
ด้านการควบคุมและตรวจสอบ	4.09	0.32	มาก
ด้านการเบิกเงิน	4.18	0.11	มาก
โดยรวม	4.20	0.32	มาก

จากตาราง 1 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม สภาพการบริหารงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการนำเงินส่งคลังและฝากคลัง สภาพการบริหารงานอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการเบิกเงิน อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการจ่ายเงิน และด้านการเก็บรักษาเงิน สภาพการบริหารงานอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

2.1 ด้านการเบิกเงินพบว่า การเบิกเงินในสถานศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมทุกด้าน ควรดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ หากขาดระบบที่ดี อาจทำให้เกิดความล่าช้าและความผิดพลาดในการดำเนินงาน ต้องใช้เอกสารที่ถูกต้องตามแบบที่กระทรวงการคลังกำหนดให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เช่น ใบเบิกเงิน ใบถอนเงิน และใบหักภาษี ณ ที่จ่าย เพื่อความชัดเจนและลดข้อผิดพลาด ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของรายการใช้จ่ายและเอกสารประกอบ ทุกครั้งก่อนการเสนอเบิกเงินอย่างรอบคอบ เพื่อป้องกันการทุจริตหรือความคลาดเคลื่อน และควรแต่งตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองการใช้จ่ายเพื่อให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตรวจสอบอย่างรอบด้าน และโปร่งใส

2.2 ด้านการจ่ายเงินพบว่า การจ่ายเงินของสถานศึกษาควรดำเนินการตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความถูกต้อง และสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล โดยต้องมีเอกสารหลักฐานครบถ้วนก่อนการจ่ายเงินทุกครั้ง เพื่อให้การจ่ายเงินมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ควรใช้บัญชีธนาคารของสถานศึกษาที่เปิดไว้กับธนาคารรัฐวิสาหกิจ โดยดำเนินการผ่านระบบ e-Payment เพื่อความสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส และตรวจสอบได้ง่าย นอกจากนี้ควรมีการตรวจสอบโดยคณะกรรมการจ่ายเงินเพื่อให้มั่นใจว่าการจ่ายเงินเป็นไปตามวัตถุประสงค์และมีการจัดลำดับความสำคัญของรายการจ่ายอย่างเหมาะสม

2.3 ด้านการจ่ายเงินยืมพบว่า การจ่ายเงินยืมต้องดำเนินการตามแบบฟอร์มและวิธีการที่กำหนดไว้ โดยกระทรวงการคลัง โดยต้องมีสัญญาเงินยืมที่ชัดเจน พร้อมระบุวัตถุประสงค์การใช้เงินอย่างรัดกุม เพื่อให้การยืมเงินเป็นไปอย่างมีระบบและตรวจสอบได้ ผู้ขอเบิกเงินยืมต้องจัดทำประมาณการค่าใช้จ่ายแนบมากับคำขอ โดยมีวงเงินที่จำเป็น และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงาน เช่น การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน อบรม หรือกิจกรรมที่ได้รับการอนุมัติตามแผนปฏิบัติการประจำปี และต้องได้รับการอนุมัติล่วงหน้าจากผู้มีอำนาจ เพื่อให้การอนุมัติเงินยืมมีหลักฐาน และความรอบคอบในการพิจารณา โดยผู้ยืมต้องรับผิดชอบในการส่งคืนเงินหรือส่งเอกสารเบิกจ่ายภายในระยะเวลาที่กำหนด เช่น ภายใน 30 วันหลังจากวันที่ได้รับเงิน หรือ 15 วันหลังจากกลับมาจากการไปราชการ และควรมีการจัดทำรายงานสรุปลงสถานะเงินยืมคงค้างเป็นประจำทุกเดือน นำเสนอต่อผู้บริหารและคณะกรรมการสถานศึกษารับทราบ เพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสในการบริหารจัดการ

2.4 ด้านการรับเงินพบว่า การรับเงินในสถานศึกษาควรดำเนินการอย่างโปร่งใสและเป็นระบบ โดยออกใบเสร็จรับเงินตามแบบฟอร์มที่กระทรวงการคลังกำหนดทุกครั้งที่มีการรับเงิน เพื่อความถูกต้องและโปร่งใสในการรับเงิน จะต้องจัดทำทะเบียนคุมใบเสร็จรับเงิน เพื่อควบคุมการใช้ เลขที่ใบเสร็จ และจำนวนเงินที่รับจริง ควรมีการตรวจสอบทะเบียนคุมโดยหัวหน้างานการเงินหรือฝ่ายบริหารอย่างน้อยเดือนละครั้ง เมื่อสิ้นวันเจ้าหน้าที่การเงินควรมีการจัดทำบันทึกยอดรับเงินประจำวัน และเสนอต่อผู้อำนวยการสถานศึกษา เพื่อให้มีการรับทราบ เกิดความความโปร่งใสและความถูกต้อง นอกจากนี้ควรนำระบบรับเงินอิเล็กทรอนิกส์ เช่น QR Code หรือ Mobile Banking มาใช้ร่วมกับการออกใบเสร็จอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเพิ่มความสะดวกลดภาระงานเจ้าหน้าที่ และส่งเสริมความทันสมัยในการบริหารจัดการการเงินของสถานศึกษา

2.5 ด้านการเก็บรักษาเงินพบว่า การเก็บรักษาเงินในสถานศึกษาควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ และปลอดภัย โดยแต่งตั้งคณะกรรมการเก็บรักษาเงินอย่างเป็นทางการตามคำสั่งผู้บริหาร และระบุหน้าที่ให้ชัดเจน เพื่อถ่วงดุลและตรวจสอบซึ่งกันและกัน ทำให้การเก็บรักษาเงินเป็นระบบ และลดความเสี่ยงในการทุจริต มีการใช้ตู้নিরภัยตามแบบที่กระทรวงการคลังกำหนด และติดตั้งในห้องเก็บเงินที่มีระบบป้องกัน เช่น มีระบบกล้องวงจรปิด ประตูล็อกสองชั้น และจำกัดการเข้าออกเฉพาะผู้ได้รับอนุญาตเท่านั้น เพื่อความปลอดภัย โดยหากมียอดเงินสะสมในมือเกินเกณฑ์ที่กำหนด ควรนำฝากเข้าบัญชีธนาคาร เพื่อหลีกเลี่ยง

ความเสี่ยงในการเก็บเงินไว้ในโรงเรียนเกินความจำเป็น มีการบันทึกการเปิด-ปิดตู้รับทุกครั้ง และจัดส่งรายงานต่อผู้มีอำนาจรับทราบอย่างต่อเนื่อง เพื่อความโปร่งใสและความปลอดภัย

2.6 ด้านการนำเงินส่งคลังและฝากคลังพบว่า การนำเงินส่งคลังควรดำเนินการตามระเบียบราชการ โดยนำเงินที่เบิกแล้วแต่ไม่ได้นำไปใช้หรือมีการจ่ายไม่หมด รวมถึงเงินที่ได้รับคืนจากผู้รับจ่าย มาเก็บไว้ในคลังภายในระยะเวลาที่กำหนด เพื่อรักษาวินัยทางการเงินและความถูกต้อง ต้องจัดทำใบนำฝาก เพื่อแสดงรายการนำส่งเงินคลัง โดยใช้แบบฟอร์มตามที่กำหนด และได้รับการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่การเงิน พร้อมทั้งได้รับการลงนามรับรองจากผู้มีอำนาจ เพื่อให้การนำส่งเงินมีหลักฐานและตรวจสอบได้ โดยควรกำหนดแนวทางการโอนเงินเข้าคลังอย่างถูกต้อง แม่นยำ และปลอดภัย โดยใช้ช่องทางที่เชื่อถือได้ เช่น ระบบ e-payment หรือการฝากผ่านเคาน์เตอร์ธนาคารของรัฐ ควรจัดอบรมเจ้าหน้าที่การเงินและผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจ ขั้นตอน ข้อกำหนด และระบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ดำเนินงานได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ และต้องส่งเสริมจิตสำนึกในการรักษาผลประโยชน์ของราชการและไม่ใช้ช่องว่างของระบบเพื่อประโยชน์ส่วนตัว เพื่อให้เกิดความซื่อสัตย์สุจริตและยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาลอย่างแท้จริง

2.7 ด้านการควบคุมและตรวจสอบพบว่า โรงเรียนควรแต่งตั้งคณะกรรมการเก็บรักษาเงินอย่างเป็นทางการผ่านคำสั่งของผู้บริหาร โดยคณะกรรมการควรประกอบด้วยบุคลากรจากหลายฝ่าย เช่น ครู รองผู้อำนวยการ และเจ้าหน้าที่การเงิน พร้อมกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนอย่างชัดเจน โดยคณะกรรมการต้องร่วมกันตรวจสอบยอดเงินสดคงเหลือประจำวันอย่างสม่ำเสมอ และลงนามรับรองยอดเงินดังกล่าวทุกครั้ง เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบย้อนหลังได้ โดยหากมีเงินสดในมือเกินจำนวนที่กำหนดต้องนำฝากเข้าบัญชีธนาคาร เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการเก็บรักษาเงินสดไว้ในโรงเรียน มีการบันทึกการเปิด-ปิดตู้รับทุกครั้ง เพื่อให้สามารถตรวจสอบการดำเนินงานได้ในภายหลัง และมีการแยกเก็บกุญแจตู้รับไว้กับเจ้าหน้าที่แต่ละคน และกำหนดให้การเปิดตู้รับต้องกระทำร่วมกัน เพื่อลดความเสี่ยงในการทุจริตและเพิ่มความรัดกุมในการดูแลรักษาเงินของสถานศึกษา

2.8 ข้อเสนอแนะ และอื่น ๆ พบว่า การบริหารงานการเงินในสถานศึกษาควรยึดหลักธรรมาภิบาล โดยครอบคลุมหลักนิติธรรม คุณธรรม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และความคุ้มค่า นอกจากนี้ควรพัฒนาระบบงานการเงินให้เป็นระบบดิจิทัล เพื่อเพิ่มความถูกต้องแม่นยำ ลดความซ้ำซ้อนของงาน และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติ สามารถตรวจสอบย้อนหลังได้สะดวก ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพิจารณาแผนการใช้งบประมาณและการตรวจสอบผลการใช้จ่าย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความโปร่งใสในการบริหาร จัดให้มีการอบรมพัฒนาความรู้และทักษะด้านงานการเงิน ให้กับครูและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเป็นประจำทุกปี เพื่อให้เข้าใจระเบียบ ข้อบังคับ และระบบใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานการเงิน และลดข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ต้องส่งเสริมความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และเปิดช่องทางให้สามารถแจ้งเบาะแสหรือร้องเรียนกรณีทุจริตโดยไม่ต้องเปิดเผยชื่อ เพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและความมั่นคงทางจริยธรรม

7. อภิปรายผล

1. จากการศึกษาสภาพการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา พบว่า ในภาพรวม ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการนำเงินส่งคลังและฝากคลัง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการจ่ายเงิน และด้านการเก็บรักษาเงิน

1.1 ด้านการนำเงินส่งคลังและฝากคลัง สภาพการบริหารงานอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมาจากกระบวนการ และขั้นตอนในการนำเงินส่งคลัง และฝากคลังต้องมีความชัดเจน และมีการควบคุมอย่างเข้มงวด เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและความปลอดภัยในการบริหารจัดการ มีการปฏิบัติตามขั้นตอนอย่างเคร่งครัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tatip (2016) ได้ศึกษาเรื่องสภาพการดำเนินการบริหารการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมสภาพการดำเนินงานการบริหารการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 จังหวัดกำแพงเพชร ด้านการนำส่งคลังและฝากคลัง ในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านการจ่ายเงิน และด้านการเก็บรักษาเงิน สภาพการบริหารงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการเหล่านี้ต้องการความแม่นยำและความปลอดภัยสูง การจัดการเงินสดหรือการจ่ายเงินอาจมีความเสี่ยงในการเกิดข้อผิดพลาดหรือการทุจริต ทำให้ต้องมีการตรวจสอบและควบคุมอย่างเข้มงวด นอกจากนี้ การขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพและทักษะที่เหมาะสม รวมถึงระบบเทคโนโลยีที่ไม่ทันสมัยหรือไม่เพียงพอ อาจเป็นปัจจัยที่ทำให้การปฏิบัติงานด้านนี้ไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phonlapap (2016) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการบริหารงานการเงินและบัญชีของโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ปฏิบัติงานการเงิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารงานการเงินและบัญชีของโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ปฏิบัติงานการเงิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 5 ภาพรวมปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการจ่ายเงิน และด้านการเก็บรักษาเงิน ปัญหาอยู่ในระดับน้อย

2. จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาพบว่า ควรมีแนวทางการพัฒนาการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา ดังนี้

2.1 ด้านการเบิกเงิน ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางการพัฒนาการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา ไว้ดังนี้ การเบิกเงินในสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา โดยการดำเนินงานด้านการเงินควรใช้เอกสารตามแบบฟอร์มมาตรฐานที่กระทรวงการคลังกำหนด เพื่อให้การดำเนินการมีความถูกต้อง ชัดเจน และลดข้อผิดพลาดที่อาจ

เกิดขึ้น ทั้งนี้ควรมีการตรวจสอบความถูกต้องของรายการใช้จ่ายและเอกสารประกอบก่อนการเสนอเบิกเงินทุกครั้งอย่างรอบคอบ เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนหรือการทุจริตทางการเงิน อีกทั้งควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองการใช้จ่าย เพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรในสถานศึกษาได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ส่งเสริมความโปร่งใสและควรมีธรรมาภิบาลในการบริหาร ซึ่งสอดคล้องกับสอดคล้องกับงานวิจัยของ Satiarn-atta (2020) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางพัฒนาการดำเนินงานการเงิน บัญชีในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการพัฒนาให้ผู้ดำเนินงาน มีดังนี้ 1) การจัดอบรมจากหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อกำหนดรูปแบบให้เป็นแนวทางเดียวกัน 2) การศึกษาเพิ่มเติมจากระเบียบการปฏิบัติงาน และ 3) การถือปฏิบัติตามคู่มือของหน่วยงานย่อยอย่างเคร่งครัด

2.2 ด้านการจ่ายเงิน ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางการพัฒนาการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา ไว้ดังนี้ การจ่ายเงินของสถานศึกษาควรดำเนินการภายใต้กรอบของกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด เพื่อให้เกิดความถูกต้อง โปร่งใส และสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล โดยการจ่ายเงินแต่ละครั้ง ต้องมีเอกสารหลักฐานครบถ้วนสมบูรณ์ก่อนการดำเนินการ ทั้งนี้ การใช้บัญชีธนาคารที่เปิดไว้กับธนาคารของรัฐ และการดำเนินการผ่านระบบ e-Payment ถือเป็นแนวทางที่ช่วยเพิ่มความสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส และสามารถตรวจสอบย้อนหลังได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การแต่งตั้งคณะกรรมการจ่ายเงินเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องของการจ่ายเงิน และยังช่วยให้การใช้จ่ายเงินของสถานศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และมีการจัดลำดับความสำคัญของรายการจ่ายอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Puangthong (2020) ได้ศึกษาเรื่อง ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางด้านควบคุมงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายการปฏิบัติพบว่า รายการที่มีความเหมาะสมสูงสุด คือ หลักความโปร่งใส ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีคณะกรรมการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินงบประมาณเป็นไปตามขั้นตอนของราชการ โดยผ่านการอนุมัติจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายก่อนเสนอผู้บริหารสถานศึกษาเพื่ออนุมัติตามที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี และรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หลักประสิทธิภาพ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีการติดตามประเมินผลให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และมีการพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น และเท่าทันการเปลี่ยนแปลงทั้งหลาย ตามลำดับ

2.3 ด้านการจ่ายเงินยืม ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางการพัฒนาการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา ไว้ดังนี้ การจ่ายเงินยืมในสถานศึกษาควรดำเนินการตามแบบฟอร์มและวิธีการที่กระทรวงการคลังกำหนด โดยต้องมีการจัดทำสัญญายืมเงิน พร้อมระบุวัตถุประสงค์การใช้เงิน เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างเป็นระบบ และสามารถตรวจสอบได้ ผู้ขอเบิกเงินยืมต้องจัดทำประมาณการค่าใช้จ่าย และต้องได้รับการอนุมัติล่วงหน้าจากผู้มีอำนาจ เพื่อให้มีหลักฐานและพิจารณาอย่างรอบคอบ ทั้งนี้ผู้ยืมต้อง

รับผิดชอบในการส่งคืนเงินคงเหลือ หรือจัดทำเอกสารเบิกจ่ายภายในระยะเวลาที่กำหนด นอกจากนี้ควรมีการจัดทำรายงานสรุปสถานะเงินยืมคงค้างเป็นประจำทุกเดือน และนำเสนอให้ผู้บริหารสถานศึกษารับทราบ เพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสและความรับผิดชอบในการบริหารจัดการยืมเงินในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ Office for National Education Standards and Quality Assessment (2017) ได้เสนอหลักการไว้ว่า ให้ผู้ยืมส่งหลักฐานการจ่ายและเงินเหลือจ่ายภายในระยะเวลาที่กำหนด ดังนี้ 1) กรณียืมเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ ให้ส่งใช้เงินยืมภายใน 15 วัน นับจากวันที่กลับมาถึง 2) กรณียืมเงินเพื่อเป็นการปฏิบัติราชการอื่น ให้ส่งใช้เงินยืมภายใน 30 วัน นับจากวันที่ได้รับเงิน

2.4 ด้านการรับเงิน ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางการพัฒนาการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา ไว้ดังนี้ ทุกครั้งที่มีการรับเงิน จะต้องออกใบเสร็จรับเงิน ตามแบบฟอร์มที่กำหนดอย่างถูกต้อง เพื่อความถูกต้องและความโปร่งใส ทั้งนี้ควรมีการจัดทำทะเบียนคุมใบเสร็จรับเงิน พร้อมทั้งให้หัวหน้างานการเงินหรือผู้บริหารที่เกี่ยวข้องทำการตรวจสอบทะเบียนคุมดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง เพื่อป้องกันข้อผิดพลาด และความคลาดเคลื่อนในการรับเงิน อีกทั้งเมื่อสิ้นวันเจ้าหน้าที่การเงินควรจัดทำบันทึกยอดรับเงินประจำวัน และเสนอต่อผู้อำนวยการสถานศึกษาให้รับทราบ การนำนวัตกรรมทางการเงิน เช่น ระบบรับเงินอิเล็กทรอนิกส์ผ่าน QR Code หรือ Mobile Banking มาใช้ควบคู่กับการออกใบเสร็จรับเงิน ยังถือเป็นแนวทางที่ช่วยเพิ่มความสะดวก ลดภาระงานของเจ้าหน้าที่ และยกระดับความทันสมัยในการบริหารจัดการด้านการเงินของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมยุคดิจิทัล อันจะนำไปสู่การพัฒนาการเงินในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ยืดหยุ่น และตรวจสอบได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kulda (2022) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการลดความเสี่ยงในการบริหารงบประมาณด้านการเงิน บัญชีของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนควรมีการจัดทำคำสั่ง ผู้ทำหน้าที่รับ-จ่ายเงินให้มีความชัดเจน โดยระบุขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบ และการพรรณนางานแต่ละตำแหน่ง มีการนำเงินส่งเจ้าหน้าที่การเงินเพื่อออกใบเสร็จรับเงิน ทั้งนี้ ควรศึกษาระเบียบการแต่งตั้งคณะกรรมการรับ-จ่ายเงิน และนำคำสั่งมาใช้อย่างเคร่งครัด และสอดคล้องกับผลการวิจัยพบว่า Pongkan (2017) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่พบ คือ โรงเรียนขาดการกำกับ ควบคุมและติดตามอย่างต่อเนื่อง ผู้ที่ได้รับมอบหมายงานยังปฏิบัติหน้าที่ไม่ดีเท่าที่ควร และยังขาดความรู้ความสามารถในการทำงานด้านการเงิน

2.5 ด้านการเก็บรักษาเงิน ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางการพัฒนาการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา ไว้ดังนี้ การเก็บรักษาเงินในสถานศึกษาต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเก็บรักษาเงินอย่างเป็นทางการตามคำสั่ง พร้อมทั้งกำหนดบทบาทและหน้าที่ของแต่ละบุคคลอย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดกลไกการถ่วงดุล ตรวจสอบซึ่งกันและกัน ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงในการทุจริตและทำให้การเก็บรักษาเงินมีความเป็นระบบยิ่งขึ้น ควรใช้ตัวนิรภัยตามมาตรฐานที่กระทรวงการคลังกำหนด พร้อมติดตั้งในตู้ที่มีระบบ

รักษาความปลอดภัยที่เหมาะสม หากมียอดเงินสดสะสมในมือเกินกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ควรนำฝากเข้าบัญชีธนาคารของสถานศึกษาทันที นอกจากนี้ควรมีการบันทึกการเปิด-ปิดตู้เงินในตู้ทุกครั้งที่มีการใช้งาน รวมถึงการจัดส่งรายงานให้ผู้มีอำนาจรับทราบอย่างสม่ำเสมอ เพื่อความโปร่งใสและความปลอดภัยในการบริหารจัดการเงินสดของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล ซึ่งสอดคล้องกับแนวปฏิบัติของ Ministry of Finance (2023) ได้เสนอหลักการเก็บรักษาเงินของส่วนราชการไว้ว่า 1) ให้ส่วนราชการเก็บรักษาเงินที่จัดเก็บไว้ในตู้เงินซึ่งตั้งอยู่ในที่ปลอดภัยของส่วนราชการนั้น 2) ให้หัวหน้าส่วนราชการพิจารณาแต่งตั้งข้าราชการ ในส่วนราชการนั้นอย่างน้อยสองคน เป็นกรรมการเก็บรักษาเงินของส่วนราชการนั้น 3) เมื่อสิ้นเวลารับจ่ายเงินให้เจ้าหน้าที่การเงินนำเงินที่จะเก็บรักษาและรายงานเงินคงเหลือประจำวันส่งมอบให้คณะกรรมการเก็บรักษาเงินร่วมกันตรวจสอบ เมื่อปรากฏว่าถูกต้องแล้ว ให้เจ้าหน้าที่การเงินนำเก็บรักษาในตู้เงิน และให้กรรมการเก็บรักษาเงินทุกคนลงลายมือชื่อในรายงานเงินคงเหลือประจำวันไว้เป็นหลักฐาน และ 4) เมื่อนำเก็บในตู้เงินเรียบร้อยแล้ว ให้กรรมการเก็บรักษาเงินใส่กุญแจให้เรียบร้อย แล้วลงลายมือชื่อบนกระดาดปิดทับ ในลักษณะที่แผ่นกระดาดปิดทับ จะต้องถูกทำลายเมื่อมีการเปิดตู้เงิน

2.6 ด้านการนำเงินส่งคลังและฝากคลัง ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางการพัฒนาการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา ไว้ดังนี้ การนำเงินส่งคลังของสถานศึกษาควรดำเนินการตามระเบียบราชการอย่างเคร่งครัด โดยเงินที่เบิกแล้วแต่ไม่ได้ใช้ หรือเงินที่จ่ายไม่หมด รวมถึงเงินที่ได้รับคืนจากผู้รับจ่าย ต้องนำส่งคืนคลังภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด โดยการนำส่งเงินดังกล่าวต้องจัดทำใบนำฝากแสดงรายละเอียดรายการนำส่งอย่างชัดเจนตามแบบฟอร์มที่ทางราชการกำหนด และผ่านการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่การเงิน พร้อมได้รับการลงนามรับรองจากผู้มีอำนาจ ควรมีการกำหนดแนวทางการโอนเงินเข้าคลังอย่างชัดเจน ถูกต้อง แม่นยำ และปลอดภัย โดยเลือกใช้ช่องทางที่น่าเชื่อถือ เช่น ระบบ e-Payment หรือการฝากเงินผ่านเคาน์เตอร์ธนาคารของรัฐ นอกจากนี้ ควรจัดอบรมเจ้าหน้าที่การเงินและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอน ข้อกำหนด และระบบอย่างถูกต้อง ส่งเสริมจิตสำนึกด้านคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากร โดยเน้นย้ำการรักษาผลประโยชน์ของราชการ และหลีกเลี่ยงการใช้ช่องว่างของระบบเพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตน อันจะนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใส ซื่อสัตย์ สุจริต และยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Satiarn-atta (2020) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานการเงิน บัญชีในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานการเงิน บัญชีในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ด้านการนำฝาก/ส่งเงิน โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการบันทึกรายงานในสมุดคู่ฝาก ปฏิบัติตามระเบียบ บันทึกสมุดคู่ฝากให้เป็นปัจจุบัน

2.7 ด้านการควบคุมและตรวจสอบ ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางการพัฒนาการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา ไว้ดังนี้ การแต่งตั้งคณะกรรมการเก็บรักษาเงินควรดำเนินการอย่างเป็นทางการผ่านคำสั่งควรประกอบด้วย บุคลากรจากหลายฝ่าย เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม การถ่วงดุลอำนาจ และเพิ่มความน่าเชื่อถือ ทั้งนี้ควรกำหนดบทบาทและหน้าที่ของแต่ละบุคคลอย่างชัดเจน พร้อมทั้งจัดให้มีการตรวจสอบยอดเงินสดคงเหลือประจำวันอย่างสม่ำเสมอ ในกรณีที่ยอดเงินสดในมือเกินเกณฑ์ที่กำหนดควรมีการนำเงินฝากเข้าบัญชีธนาคารของสถานศึกษาโดยเร็ว และเพื่อรักษาความปลอดภัยควรบันทึกการเปิด-ปิดตู้เงินทุกครั้งที่มีการใช้งาน ทั้งนี้ควรมีการแยกเก็บบัญชีระหว่างเจ้าหน้าที่แต่ละคน และกำหนดให้การเปิดตู้เงินต้องดำเนินการร่วมกันทุกครั้ง เพื่อเป็นกลไกในการป้องกันการทุจริต และสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kulda (2022) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการลดความเสี่ยงในการบริหารงบประมาณด้านการเงิน บัญชีของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา นครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ด้านการตรวจสอบรับ-จ่ายประจำวัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ข้อที่ 3 ขาดการตรวจสอบความถูกต้องของรายการจ่ายเงินที่บันทึกไว้ในสมุดบัญชีกับหลักฐานการจ่ายในวันนั้น โดยมีแนวทางในการแก้ปัญหาลดความเสี่ยงคือ โรงเรียนควรจัดบันทึกรายการรับ-จ่ายเงินลงในสมุดบันทึก หลังจากนั้นนำรายการบันทึกลงในสมุดบัญชีเงินสดพร้อมนำใบเสร็จและหลักฐานการจ่ายมาตรวจสอบความถูกต้อง โดยแต่งตั้งคณะกรรมการในการตรวจสอบรายการจ่ายเงินกับหลักฐานการจ่ายในวันนั้น พร้อมทั้งลงนามให้เป็นปัจจุบัน ทั้งนี้ควรกำหนดวันจ่ายเงินโดยให้มารับเช็คหรือจ่ายเงินที่โรงเรียน ซึ่งการกำหนดวันจ่ายเงินจะทำให้ง่ายต่อการตรวจสอบความถูกต้องของหลักฐานการจ่ายกับรายการที่บันทึกในสมุดบัญชี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Samma et al. (2023) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารควรปฏิบัติตามแนวทางระเบียบพระราชบัญญัติ ของงานงบประมาณ ด้านการตรวจสอบภายใน ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมบุคลากรพัฒนาฝีมืออยู่เสมอ

2.8 ข้อเสนอแนะและอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางการพัฒนาการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา ไว้ดังนี้ การบริหารงานการเงินในสถานศึกษาควรดำเนินการภายใต้หลักธรรมาภิบาลอย่างเคร่งครัด โดยยึดหลักนิติธรรม คุณธรรม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และความคุ้มค่าเป็นแนวทางในการกำกับดูแล เพื่อให้การใช้จ่ายงบประมาณเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน อีกทั้งควรมีการพัฒนาและปรับปรุงระบบงานการเงินให้ทันสมัยโดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงาน เพื่อเพิ่มความถูกต้อง ลดความซ้ำซ้อน และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน รวมถึงสามารถตรวจสอบย้อนหลังได้อย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส การมีส่วนร่วมของทุกภาคในการพิจารณาแผนการใช้งบประมาณและตรวจสอบผลการใช้จ่าย เป็นสิ่งจำเป็นที่ช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและความโปร่งใส ทั้งนี้สถานศึกษาควรจัดอบรมและพัฒนาศักยภาพด้านงานการเงินให้กับครูและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องทุกปี เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในระเบียบ ข้อบังคับ และการปรับตัวเข้ากับระบบการเงินที่

เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะช่วยลดข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงาน และเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน นอกจากนี้การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากร ถือเป็นรากฐานสำคัญของการบริหารงานการเงินที่ยั่งยืน สถานศึกษาควรจัดให้มีช่องทางในการแจ้งเบาะแสหรือร้องเรียนกรณีทุจริตโดยไม่ต้องเปิดเผยชื่อ เพื่อป้องกันการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ และเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chitchoat (2017) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลสำหรับสถานศึกษาขยายโอกาส ในเขตอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารทุกท่านได้ควรนำหลักธรรมาภิบาลมาบริหารงบประมาณ โรงเรียนทุกโรงเรียนจะมีการพัฒนาที่เจริญยิ่งขึ้นไป รองลงมาในประเด็น ต้องสำรวจความถนัดและความสนใจของบุคลากร แล้วจึงมอบหมายงานประเด็นบุคลากรทุกคนในโรงเรียนต้องทำงานและรับทราบการดำเนินการการเบิกจ่ายงบประมาณในโครงการต่าง ๆ ประเด็นควรเพิ่มการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลให้มาก/การให้ความรู้เรื่องหลักธรรมาภิบาล ประเด็นควรนำข้อเสนอแนะของครู มาร่วมพิจารณาหาผลดี ผลเสียในการดำเนินงาน และควรสังเกตพฤติกรรมของบุคลากร ด้วยตนเองมากกว่าฟังจากคำบอกเล่า และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kanking (2017) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารการเงิน ปัญหา คือ บุคลากรที่รับผิดชอบปฏิบัติงานไม่ตรงวิชาเอก (การเงิน) รวมทั้งต้องรับผิดชอบทั้งงานด้านการสอนและงานพิเศษ ไม่มีระบบฐานข้อมูลสำหรับการบริหารทางการเงินและควบคุมงบประมาณ การเบิกจ่ายงบประมาณที่ไม่ตรงตามแผนงาน/โครงการ แนวทางการพัฒนา คือ แต่งตั้งบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจด้านการบริหารการเงินมาปฏิบัติงานและส่งเสริมให้ครูผู้รับผิดชอบเข้าร่วมอบรม สัมมนา เพื่อเพิ่มเติมประสบการณ์ มีการบริหารงบประมาณภายในวงเงินของแผนงานที่กำหนดไว้ในแผนงาน/โครงการ ดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบแนวปฏิบัติด้านการบริหารการเงินให้ถูกต้อง เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารการเงิน

8. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริม พัฒนาความรู้ของครูผู้ปฏิบัติงานการเงิน และให้ความสำคัญในการบริหารงานการเงิน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามขั้นตอน และระเบียบทางราชการ

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ควรอบรมและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ปฏิบัติงานการเงินให้มีความรู้ความเข้าใจ โดยเฉพาะด้านการจ่ายเงิน และด้านการเก็บรักษาเงิน เนื่องจากเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยของสภาพการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาลต่ำที่สุด

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ควรจัดทำคู่มือการดำเนินงานการเงิน โดยระบุและกำหนดรูปแบบ วิธีการดำเนินงาน ไว้สำหรับเป็นแนวทางในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่การเงินในสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินงานการเงินในสถานศึกษา

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานการเงินตามหลักธรรมาภิบาล

2.3 ควรมีการศึกษาการพัฒนารูปแบบการพัฒนาเจ้าหน้าที่การเงินในสถานศึกษา

REFERENCE

- Chitchoat, S. (2017). *Guidelines for budget administration based on good governance principles for opportunity expansion schools in Khlong Luang District, Pathum Thani Province* [Master's thesis, Mahachulalongkornrajavidyalaya University].
- Daeng-arun, N. (2019). *Schools: A solution to corruption or the starting point?* Retrieved May 8, 2024, from <https://news.thaipbs.or.th/content/270872>
- Jongdee, A. (2017). *A study of participatory roles in basic education school administration of basic education school committees in Chanthaburi, Rayong, and Trat provinces* [Master's thesis, Rambhai Barni Rajabhat University].
- Kanking, W. (2017). *The conditions and problems of budget administration in basic education institutions under the Secondary Educational Service Area Office 29* [Master's thesis, Ubon Ratchathani Rajabhat University].
- Kulda, P. (2022). *Guidelines for risk reduction in financial and budgetary management of educational institutions under the Nakhon Ratchasima Secondary Educational Service Area Office* [Master's thesis, Nakhon Ratchasima Rajabhat University].
- Ministry of Education. (2007). *Ministerial Regulation on the Guidelines and Procedures for Decentralizing the Power of Management and Administration of Education, B.E. 2550*. Retrieved May 8, 2025, from <https://backoffice.onec.go.th/uploaded/Category/Laws/RuleMetDistEdMnt2550-02-12-2010.pdf>.

- Ministry of Finance. (2023). *The Ministry of Finance Regulation Concerning Treasury Withdrawal, Revenue Collection, Expenditure, Treasury Cash Handling and Treasury Remittance, B.E. 2562*. Retrieved May 8, 2025, from <https://finance.rmuti.ac.th/finance%20law/การเบิกเงินจากคลัง2562.pdf>
- Office for National Education Standards and Quality Assessment. (2017). *Manual for quality assessment according to basic education standards for internal quality assurance of educational institutions*. Nakhon Pathom: National Buddhism Office Press.
- Office of the Basic Education Commission. (2024). *Guidelines for performance evaluation in finance and accounting of educational institutions*. Retrieved May 8, 2024, from <http://audit.obec.go.th/index.php/theory>
- Office of the Prime Minister. (1999). *Regulation of the Office of the Prime Minister on the establishment of good governance system for public administration and society, B.E. 2542 (1999)*. Retrieved June 15, 2024, from <https://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/viewer.php>
- Phonlapap, K. (2016). *Problems in financial and accounting administration of schools based on opinions of school administrators and financial officers under the Secondary Educational Service Area Office 5* [Master's thesis, Thepsatri Rajabhat University].
- Pongkan, E. (2017). *Risk management of school administrators under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 3* [Master's thesis, Ubon Ratchathani Rajabhat University]. Graduate School, Educational Administration Program.
- Puangthong, C. (2020). *Guidelines for budget management based on good governance principles in educational institutions under the Secondary Educational Service Area Office 5* [Master's thesis, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University].
- Summa, W., Klinhom, P., & Pumklom, M. (2023). *Guidelines for budget management of welfare schools group 1 under the Bureau of Special Education Administration. Journal of Academic Development for Buddhist Preachers Institute, ๔(1)*, 157-171. Retrieved May 21, 2024, from <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/tmd/issue/view/17693>
- Satiarn-atta, S. (2020). *Guidelines for the development of financial and accounting operations in educational institutions under the Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 1* [Master's thesis, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University].

Tatip, T. (2016). *The state of financial administration based on good governance principles in secondary schools under the Secondary Educational Service Area Office 41, Kamphaeng Phet Province* [Master's thesis, Naresuan University].